

Дзіцячая мастацтва

Год выдання 34-ы
№ 30 (1979)
13 красавіка 1965 г.
Аўторак
Цана 4 коп.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

КУЛЬТУРУ БУДУЕ КОЖНЫ

Па ініцыятыве раённай партыйнай арганізацыі ў Рэчыцы адбыўся сход сельскай інтэлігенцыі, у якім прыняло ўдзел больш 450 чалавек—партыйныя работнікі, кіраўнікі калгасаў і саўгасаў, загадчыкі клубу і бібліятэкі, настаўнікі, урачы, спецыялісты сельскай гаспадаркі. Людзі сабраліся абмеркаваць перспектывы план развіцця культуры на вёсцы, пагаварыць аб месцы работніка культуры ва ўсенароднай барацьбе за ўздым сельскай гаспадаркі. З дакладам выступіў сакратар райкома партыі А. Ляхаў.

— Калі аднавіцца дзейнасць такога або іншага клуба, бібліятэкі або грамадскіх арганізацый,—гаворыць А. Ляхаў,—перш за ўсё звяртаючы ўвагу на тое, як яны памагаюць партыі камуністаў выхоўваць новага чалавека, як яны памагаюць вытворчасці. Мы часта гаворым: вытворчы напрамак—галюны напрамак. Але што трэба разумець пад гэтым? Які шлях ад асродка культуры да вытворчасці? Ад таго, з якім настроем прыходзіць чалавек на ферму, на поле, у майстэрню, залежыць прадукцыйнасць яго працы.

Настой жа чалавека ствараецца пад уплывам многіх фактараў. Ён залежыць ад добрага адпачынку, ад таго, як задавальняюцца культурныя, эстэтычныя патрэбы працоўнай вёскі.

Дакладчык расказаў пра вопыт лепшых устаноў культуры, такіх як Перадзельскі і Жыраўскі сельскія клубы, дзе пруючы лепшыя ў раёне аграміжкібет, кіналекторы, універсітэты культуры і здароўя.

На сходзе выступілі дырэктар саўгаса «Падалессе» Г. Грыгор'ев, загадчык Ровенска-Слабодскага сельскага клуба А. Сіваха, галоўны ўрач Васілевіцкай балніцы З. Міхалюк, загадчык Баршчэўскай сельскай бібліятэкі Н. Спяціцкаў, дырэктар Чарнінскай сярэдняй школы М. Балачкоў, старшыня калгаса «Савецкая Беларусь» П. Шкілярэнка, дырэктар Лоеўскай сярэдняй школы І. Ермокаў, старшыня выканкома Рэчыцкага раённага Савета дэпутатаў працоўных Г. Чарняк. Усе яны адзначылі, што добрым работнікам культуры можа быць толькі чалавек палітычна стабільны, творчы. Ён павінен жыць справай людзей, чула агульнага да іх патрэбы. Ва ўсенародным похадзе за павышэнне культуры калгаснай вёскі будзе ўдзельнічаць уся сельская інтэлігенцыя, гаварылі ўдзельнікі сходу.

Сход зацвердзіў перспектывны план уздыму культуры на вёсцы і звярнуўся да ўсіх працоўных раёна з заклікам актыўна садзейнічаць выкананню гэтага плана.

Перспектывны план уздыму культуры прадугледжвае ўмацаванне матэрыяльнай базы культурыўстаноў.

«Сустраенне 50-годдзя Вялікай Кастрычніка ў добра-ўпарадкаваным клубе»—падкрэсліваны гэта заклік працоўнай Крмыжальскага раёна Украіны, працоўных Рэчыцкага раёна абавязалі павялічыць дзве новыя клубы, перавесці на паровае ацяпленне шэсць клубуў, набыць для іх абстаўнку, інвентар, музычныя інструменты.

Пры будаўніцтве і рэканструкцыі клубуў план прадугледжвае абнаўленне і рэканструкцыю тэрыторыі: садовы, пясчарыў, газонны, спартыўныя пляцоўкі, якія ўвядуць у клубам адзіны архітэктурна-планіровачны ансамбль.

Паспех ідэалагічнай работы вызначаецца тым, у якой ступені ўжываюцца формы і метады выхавання.

У сувязі з ростам палітычнай самасвядомасці людзей, распаўсюджаннем радыё, тэлебачання, газет і часопісаў, развіццём кінасеткі, перспектывны план уздыму культуры, наведзе пераважную ўвагу эстэтычным і змясцінальным несьцічным формам работы, прадугледжваючы:

— далейшае развіццё народных універсітэтаў культуры і іх філіялаў—універсітэтаў здароўя, бытавой эстэтыкі, сямейнага выхавання, кіналекторыў; палітычны лекцыйны прапаганда і наглядная агітацыя; шырокае распаўсюджанне перадавога вопыту клубнай работы (тэматычныя і літаратурныя вечеры, канферэнцыі чытачоў і дыскусіі, сустрэчы з героямі вайны, перадавікамі працы, дэпутатамі; вечеры пытанняў і адказаў на маральна-этычныя тэмы); распаўсюджванне новых грамадзянскіх абрадоў і месцаў народных святаў.

У галіне эстэтычнага выхавання прадугледжваецца арганізацыя пры кожным клубе мастацкай бригады, драмгурткаў, а таксама—хор, аркестр, танцавальную групу. Пры Лоеўскім і Азершчынскім дамах культуры стварыць музычныя студыі, а пры раённым Доме культуры—інстытут кваліфікацыйнага перападрыхтоўкі ў галіне драматычнага і харавога мастацтва, музыкі і жывапісу; арганізацыя перасоўнага выставіў вывучэння мастацтва; у якіх клубы стварыць студыі вывучэння мастацтва, даручаючы іх удзельнікам афармленне спектакляў, стварэнне нагляднай агітацыі.

Па раздзелу бытавой эстэтыкі план прадугледжвае наладжванне конкурсу на лепшы дом па чысціні, па абсталяванні, па ўнутраным аздабленні; правядзці выставіў новых мадэляў адзення; штогод аздзяляць сельскія вуліцы.

Задачы работнікаў культуры—сістэматычна працаваць над сабой, вучыцца. Паводле плана штогод будзе пасылацца ў культурыўчылішчы, тэхнікумы, на курсы пазняе калекцыя загадчыкаў клубуў, бібліятэкараў, кіраўнікоў харавых і танцавальных ансамбляў; у раёне будзе створана тры вопытна-эксперыментальныя паказальныя цэнтры клубнай работы.

За будаўніцтва культуры ў вёсцы, гаворыцца ў перспектывным плане уздыму культуры ў Рэчыцкім раёне, не могуць адкаваць адзін—два чалавекі. Гэта справа ўсёй грамадскіх. Трэба заўсёды памятаць, што самы ідэальны план—не дама, а кіраўнік, які да дзеяння і ініцыятыва, для пошукаў усё новага, які злучае іх з дэяннямі і ініцыятывамі, для пошукаў усё новага, які злучае іх з дэяннямі і ініцыятывамі.

Будзем спадзявацца, што ў рэспубліцы зноўдзяцца паслядоўні рэчыцкіх ініцыятыў, што пытанні уздыму культуры калгаснай вёскі прыцягнуць увагу шырокай грамадскіх.

Цэнтральны Камітэт КПСС, Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР і Савет Міністраў СССР атрымалі шматлікія прывітанні і віншаванні ў сувязі з новай перамогай савецкай навуцы і тэхнікі—выдатным лётцам лётчыкаў-касманатаў Паўла Іванавіча Бяляева і Алжэе Архілавіча Ляонава на караблі «Узыход-2» і ажыццяўленнем першынства ў свеце выхату савецкага чалавекі з караля-спадарожніка ў касмічную прастору.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

Цэлым прывітанні і грація віншаванні, атрымалі ад дзяржаўных, партыйных, грамадскіх арганізацый, калектываў заводу і фабрык, саўгасаў і калгасаў, дзесяты навуцы, культуры і асветы, асобных грамадзян нашай краіны.

НА РУБЯЖАХ СЯМІГОДКІ

Павлічэнкава магнута, абнаўляюца абсталяванне Мінскага навуковага камітэта. Індэя мантанік змяніла тэму, тэму пачынаючы з новага пачатку.

Фота Ю. ІВАНОВА.

ПЕРАД ДАРОГАЙ

Заканчана вучэбны год у Магілёўскім бібліятэчным тэхнікуме. Перад экзаменамі студэнты-выпускнікі сабраліся на апошні свой «Агеньчык».

Тамара Дабрыца, Людміла Бела, Вера Мельніца гаварылі пра гадзі вучобы, пра сваю прафесію. Вядучыца А. Ройман пажадала будучым прапагандастам кнігі поспехаў у працы.

Перад студэнтамі выступіла вывучыцца тэхнікума Валодзіца Паляжыца. Сваю работу ў бібліятэцы яна спалучае з грамадска-абавязкамі, працуе інжынерам-сакратаром райкома камсамола, выбрана дэпутатам сельскага Савета.

Шчыра размова адбылася ў студэнцкай «Агеньчыку». Яна запамінае падоўга.

А. КУКШЫНСКІ.

КАНЦЭРТ АРМЕЙСКИХ АРТЫСТАЎ

У гасцях у рабочым заводзе «Гомсельмаш» праводзілі артысты ансамбль песні і танца Беларускай ваяцкай акругі. У заводскім Палацы культуры яны далі вялікі канцэрт.

З захваленнем сустрацілі гледачы выступленні заслужаных артыстаў БССР Тараса Ліхавіцкіча і Барыса Макарава, саліста Федара Бураўкіна, Віктара Вуячына, Сяргея Балатоўскага.

Камбінатбудавнікі цэлага падзякавалі гасцям.

В. СЯМЕНАЎ.

ПРЫСВЕЧЕНА ДЭДУ ТАЛАШУ

Спаўнаму беларускаму партызану, удзельніку грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў Васілю Ісакавічу Талашу прысвечана выстаўка ў Мазырскай іраўнаўскай музеі. На стондзе ўзнагароды Васіля Ісакавіча—ордына Бяльскага Чырвонага Сцягу, Вялікай Айчыннай вайны і ступені, мядаль «Парываю Вялікай Айчыннай вайны». На адным са здымкаў, дзяржавы 1943 годам, — Васіль Ісакавіч у гасцях у Ягуба Коласа ў Мясніне.

Наступны здымак прымае момант адрашчэння помніка дэду Талашу ў Петрыкаве.

Г. ШЫРЭА.

ВЕСНАВЫЯ СУСТРЭЧЫ

СЕННЯ ўсё больш і больш людзей шукаюць задавальнення сваіх эстэтычных і духоўных патрэб у вывучэнным мастацтве. Яно ўсё шырэй ухваляецца ў жыццё чалавекі. Любоў да яго і прызнанне — вышэйшая ўзнагарода мастаку. Які аддае свой талент, самыя патэямныя пачуцці і думкі стварэнню твораў ад Чалавека.

У гэтыя воснавыя дні, з 11 па 18 красавіка, па ўсім Савецкім Саюзе праходзіць традыцыйны Тыдзень вывучэннага мастацтва. Сёння, як і ў мінулыя гады, ён праводзіцца ў сувязі з ленынскім доктрынам «Аб пастаўцы пачынаючы вільным дзеячам сацыялізма, разбіць гэты Тыдзень неабходным званом у раздэ моральна-эстэтычна, якія памагаюць непасрэднай сувязі народа з мастацтвам.

У нас, у Мінску, Тыдзень вывучэннага мастацтва ўрачыста адкрыўся 10 красавіка перасоўнай выставіў твораў савецкіх мастакоў. 35 аўтараў з розных кутноў нашай краіны выставілі больш ста твораў жывапісу, графікі і скульптуры.

Звычайна на такога роду выставіў мы бачым толькі па адной і рэдка па дзве работы асобных мастакоў. На гэтай выставіў можна больш падрабязна знаёміцца з аўтарамі, прадстаўленымі некалькімі работамі.

Мы з радасцю ўспрымаем і незвычайную прыгажосць сучаснага пейзажа Г. Ніскага, і поўныя пластыкі і рытм літаграфіі Я. Сідоркіна «Назавішы нацыянальнае гульня». У графіцы здзіўляюча, толькі яму ўласцівае, кампазіцыйнае вырашэнне, незвычайна рэльефныя формы. На выставіў бачым падкрэслена халодны і цыкаваты «Нацюрморт з рыбаю» Л. Міно і савітавы малюнак, ад якога дымае свежасцю і сонцам, «Нацюрморт з хурмой» С. Захарова.

Адразу пазнаюцца палотны В. Озала з вярзана напісанымі, моцным здаровым людзьмі, і побач стрыманым, з тонкім пацупінем колера, зробленым ў аскетична строгім манеры, своеасаблівы палотны Б. Берзіна.

Па-свойму цікавыя работы ленынградскага мастака Л. Кабачка, а таксама партрэты калгаснікаў Г. Гелавіна.

Есць на выставіў работы адных і тых жа мастакоў, зробленыя ў розныя перыяды іх творчасці — А. І. С. Ткачова, В. Панкова. Як заўсёды, радуе сустрэча з палотнамі В. Старава і на дзіва прыгожымі графічнымі лістамі А. Макуявіча.

Добра, што наш беларускі глядач можа знаёміцца з усім гэтым багаццем нацыянальнай і фарбаў!

У дні Тыдня вывучэннага мастацтва ў нашай рэспубліцы ў гарадах і вёсках будучы арганізацыя перасоўнай выставіў, адначасна дзверы майстэрняў мастакоў, наладжаны сустрачы мастакоў з гледачамі. Творы беларускіх мастакоў Х. Ліўшына, Л. Рана, М. Гурло ўбачыць прапачыны Мінскай вобласці. Выстаўка сатырычных малюнкаў, гра-

У СЕЛЬСКИМ КЛУБЕ

«Вобраз Ул. І. Ляніна ў вывучэнным мастацтве» — такая выстаўка аформлена ў Галоўным сельскім клубе Пухавіцкага раёна.

У чытальнай зале бібліятэкі абсталявана вітрына «вечна жыць», на якой размешчаны ўспаміны пра вялікага прадаўца.

Да ленынскіх дзён клуб сумесна з мясцовай школай рыхтуе вечар «Лянін заўсёды жыць».

А. ПІКУЛІК, загадчык клуба.

ГАРТАЮЧЫ ДЭКАДНЫ БЛАКНОТ

У ЧЫМ ГАЛОУНАЯ ПАКРАВАНАСЦЬ НАРОДНАЙ ТВОРЧАСЦІ?

Дзе ёе чакае сапраўдны поспех? Напэўна, перш за ўсё там, дзе аматары не падрабляюцца пад прафесіяналаў, не паўтараюць іх рэпертуар, а ствараюць сваё, народнае мастацтва.

У гэтым плане прыгажосць непаўторны і чароўны ансамбль напільскіх дудароў з наваградаў і спевы, паказаны на трыцін Дзяржавы народнага мастацтва БССР. Тут былі цудоўныя прыстасаваны, пачытаваны і сучасны напільскія наладчы.

Хачелася б не толькі на канцэрце, а і ў спектаклях самадзейнага тэатра бачыць шчыры нахваліў таго ансамбля дудароў, каб на радзіліся сучасны, новы Неспёрна альбо Паўліна.

Штосці падобнае мы бачым у спектаклі народнага тэатра Мазырскага гарадскога Дома культуры па п'есе Івана Козла «Канчана—суседзі мае». П'еса—вядома, праўда, прапрабаў на сцэне Рэспубліканскага тэатра юнага гледача. Цудоўнае ў мазыран было ўжо тое, што іх спектакль не выдзіраў ніякіх аналогіяў з бачаным дагэтуль. Падзеі п'есы і жыццё яго герояў, вядома, аказаліся настолькі знаёмымі аматарам-артыстам, што пры сцэнічным уасабленні ў іх не было патрэбы гарца тэмы літаратуры, чытаць рэцэнзіі ці напярэдняе хаць па спектакль да прафесіяналаў.

Вось, скажам, вобраз-тып Інгіліцкай Ярыны. Напэўна ж, не адну такую скар, сагнута гадзімі індэяты працы, пачытаў у жыцці артыстка Мазырскага народнага тэатра Н. Зальцман. Трэба чуць, з якой гаспадаркай годнасцю яна наведвала сваёй сястры пра тое, што прышла да сяна не абыйка — прынесла дзесятак гусіных яек! Дзяўчыны — Н. Зальцман—гэта не проста яйка, а статак гусінаў. А як нагуле яна суп з гаршчэчка на прышчэчку — адрывіста і сьвічна аблізаваючы палонкі. І тут жа, з дакорам, — бразь яго на днушкі: «Суп—з мясам! Шкуняць сын з нявесткай!» А колькі абурэння, змешанага са стрыманым гробіваццю, гучыць у сьвадом пераінчаным — «кангелетны!» Убачыўшы іх на палатні, Ярына—Н. Зальцман нават і не дакранулася да іх. Яна, напэўна, ніколі ў сваім жыцці катлет не гатавала. Такое «марнатраўства» на ёе думку, дазваляе сабе толькі пугадамак. Так было спраўдана.

І так павіна быць заўсёды. Інакш Ярына не ўмела нармальна жыцця, калі ёй далася не вельмі лёгка, — пра гэта думачы, калі яна, перш чым устаць з адыя, луга, дзяжка разігнае спіну, нібыта памагаючы рукам ўдаснай пачыніцы. Даволі гэтай першай сцэны, каб успрыняць на веру складаны вобраз, адчуць яго трагізм і камендэнасць, паверыць у непазбежнасць жыццёвых сутыкненняў Ярыны з Іззіяй—маладой настаўніцай, яе нявесткай.

Мазырскае артысты прывабліваюць гледача нейкай адмысловай натуральнасцю: у Іззія (яе іграе І. Харашчо) адразу ж бачым прастую і шчырую дзядучыню з вёскі, і тое, што ў навадзінах гараджанам магло лічыцца назграбіваць ці

грубасцю, у яе атрымліваецца па-свойму грацыёзна; выходзіць Федзя (В. Руданскі), і кожны верыць, што ён—бухгалтар калгаса; Ціхонь (А. Ляўнічэвіч)—сапраўды каваля; Зося, яго жонка (З. Нагорная), таксама сапраўдныя каваля—маладая, ленаватая, спайная, санлівая, яна нажыла «фігуру» з дастатку, заробленага мужам.

Вядома, на гэтую старонку можна сыпнуць не адны прыгажосці напрокаў у адрас мазыран і іх кіраўніка. Галоўнае, чаго ім не ставала, дык гэта развіцця характараў і вобразаў ад сцэны да сцэны. Усе яны (за выключэннем, бадай, Жыгіліцкай—Зальцман), пазнаваны і прыняты гледачом пры першым жа знаёмстве, далей не ўзабагаціліся новымі рысамі, якасцямі. Асцель спектакль рабіўся статычным, некалькі ілюстрацыйным.

Не менш напрокаў можна выказаць і ў адрас прэм'еры «Гэта быць і ў Магілёве» па п'есе Я. Тарасова, якую прывезлі на Дзяку ўдзельнікі народнага тэатра Дома культуры чыгуначнікаў станицы Магілёў. Адна палатна—«Пачынаюць» у калектыве народнага тэатра шмат людзей бласпярэчаюць здольных, выхаваных у здаровай школе жыццёвай праўды і ў гэтым бласпярэчана заслуга кіраўніка тэатра, настаўніцкага спецыяліста У. Баравіцкага. Ён стварыў зладжаны ансамбль, у якім кожны адымачы больш ці менш тэматычна вывучыўся, але наўрад ці аджмухне каго-небудзь з іх па творчай манеры: праўда думак і пачуццяў, жыццёвая дакладнасць кожнага ўчынку,—вось дзвіж, які іх аб'ядноўвае. І многія вобразы, убаўчаны ў спектаклі, ухваляюць у сьвадомсць гледача жывымі і канкрэтнымі асобамі, пазнавым і падкрэсленым двадцятчатырохгадовай даўнасцю, калі вайна паставіла перад кожным вялікае складанае пытанне: хто ты?

І вось—адказаў. Дачка настаўніцы Карпінскай Таня (гэтае імя не выдумана аўтарам—у Магілёве ёсць вуліца Карпінска) без ніякіх ваганняў і сумненняў уключаецца ў падпольную барацьбу. Яна ніяк не думае, што яе ўчыні—самаахвярнасць і героістыка. Інаша лёс у дзядзеньчына абставінах для яе не існуе. Усе—заканамерна: і рызыка, і катанаванне ў гестапскіх засценках, і смерць.

У спектаклі гераізм людзей тракуецца не ў плане выключэння. Засяроднась і стрыманасць у іх учынак паказвае героіку як норму жыцця. У гэтым сэнсе спектакль маглаўна занадта своеасаблівы, ён не падрабляе звыкламу вызначэнню жанру гераічнай драмы.

Я ўжо казаў пра Таню Карпінскую, ролю якой выконвала вучанца Магілёўскай школы № 25 М. Зуйко. А побач з ёю—таксама, здавалася б, зусім не гераічна «Гандлярка» цётка Даша ў выкананні Інспектара дзяржаўнага Л. Ходар. Глядач адразу ж прызнае яе за бліз-

Адлігі яшчэ адзін радок... Яна Радабальскае ўважліва праверала яго—ці няма памылкі! Не, няма, Аня—вясёлая інтэлігентка. Вос гэтак радок за радком набірала яна старыя многія кнігі. Набрала тэоры Ягуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Івана Шамшкіна. Гэтыя аўтары сталі і не любімымі пісьменнікамі—працуючы, яна адчулава асцюду ад іх мастацкага слова. Аня Радабальскае—старшыня літліткіна на Мінскай паграфічнай камбіната Імя Я. Коласа. Яна працуе там ім з 1956 года—з часу адкрыцця прадыркіста. Фота Ул. КРУКА.

ПАМ'ЯЦЬ ЖЫВЕ

Да вучняў нашай школы ў гасці прыйшоў былі падполшчык І партызан Даша Шалухаў.

Вялікія выпрабаванні выпалі на долю гэтага чалавекі ў гады Айчыннай вайны. Да лета 1943 года па заданню падпольнага райкома партыі яму прыйшлося «служыць» у паліцыі, у час аблаў на партызан аправаца ў вышываную кашулю, каб не быць забітым народнымі мсціўцамі, цярпець незаслужаную пагарду з боку сумленных людзей. Многія каштоўныя звесткі перадаў Шалухаў партызанскаму камандаванню. Ён пераказаў і другой дэротай навіраву на партызанскі атрад раённага першага сакратара падпольнага райкома партыі т. Свардлова, які немінуць трапіў бы на засаду фашыстаў.

Сын Дашы Шалухова, шаснаццацігадовы Васілік, таксама зрабіў нямаля. Прынамсі, ан падарваў тры варажыя зышланы. Толькі дзюжы да перамогі Васіліку не давялося — зраджык выдаў конага героя і яго закатаваў.

Школьнікі вырашылі ўвеквечыць памяць Васіліку. У бліжэйшы час у Александрэўскай панатэчнай школе, у якой вучыцца юны герой, будзе створан куток, дзе будучыя вывучылі яго асабствы рызы, а літнерскаму атраду прысьвочна яго імя.

Л. ВАУЧОЎ, настаўнік Старасельскай васьмігадовай школы, Рагачоўскі раён.

А. Урублеўскі, што выконвае ролю кіраўніка магілёўскага падпольнага атрада — Марцінавіча (гаварыць

Казка для малых найчасцей першы ўзор мастацкага слова. Менавіта яна паказвае ў душы дзяцей тую кволіць зямлі, з якой пачаўся іх развіццё. Яна дазваляе дзіцяці адчуваць, чаму і як пачаўся іх развіццё. Яна дазваляе дзіцяці адчуваць, чаму і як пачаўся іх развіццё.

Чаму імяна казка першая з родаў літаратурнага мастацтва? Чаму імяна казка першая з родаў літаратурнага мастацтва? Чаму імяна казка першая з родаў літаратурнага мастацтва?

Лепшыя ўзоры казак створаны народнаю. Таму лепшыя казкі, каб іх пераказаць, павінны быць казкі, каб іх пераказаць, павінны быць казкі, каб іх пераказаць.

Прыгадаўшы гэтыя відомыя казкі, пагадарым дзве кніжкі казак, якія выйшлі ў выдавецтва «Беларусь». Яны напісаны рознымі аўтарамі. Аднак яны ў многім падобныя. І ў першай, і ў другой на тэматычных лістах значыцца адно і тое ж — «Казкі».

Вось казка З. Гусевай «Хай прыходзіць зима», якая дала назву кніжцы. Пра што яна? Звонкае, гарачае лета. Вясяліцца конік, паук, матылькі. Вясяліцца і папараці.

З. Гусева. «Хай прыходзіць зима». Казкі для малодшага ўзросту. На рускай мове. Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1965.

А. Кобец-Філімонава. «Сем мастакоў». Казкі для малодшага ўзросту. На рускай мове. Выдавецтва «Беларусь», Мінск, 1965.

Юныя чытальнікі Любанскай дзіцячай бібліятэкі, вучанцы другой сярэдняй школы Тэса Сімоўчэ, Валя Гарачынава і Тама Кіршэ, задаровілі — кнігі пачытаць сабы ўвечары.

Фота негале чытача С. ДАРОЖКІ (Любань).

Зменіцца горад і ў раўне вуліц Мяснікова, Рэспубліканскай, Апанасіва, Нямігі. Старае будынік тут знісць і пабудуюць новыя грамадскія і культурна-бытавыя ўстановы.

Такія планы архітэктараў. Для канкрэтнага вырашэння многіх асаблівых, вуліц, спартыўных комплексаў, грамадска-гандлёвых цэнтраў дзядацца яшчэ шмат працаваць, зрабіць многа варыянтаў забудовы, правесці шмат конкурсаў, якія дазваляць выбраць лепшае з лепшага.

Рэканструкцыя і развіццё галоўнага грамадскага цэнтру горада будзе ісці паступова, паслядоўна, у адпаведнасці з новымі горадабудывальнымі запатрабаваннямі.

У БУДУЧЫМ вуліцы нашай сталіцы стануць шырокімі, па іх будуюць імяці. Бяскошчымі патакі мянуцца. У мінулых гапонложных чынам не бралася, пад увагу. У выніку сёння ў нас ёсць новыя вуліцы, вырастаюць. Да таго ж рэканструкцыя паляпшае на асноўных магістральных вуліцах, на Ленінскай праспекце становіцца ўсё большай. Вось чаму пры складанні новага генплана Мінска дэвалюса палімаць галаву над тым, як добра арганізаваць новыя магістральныя шляхі. Быў улічаны асабліва і зямельны вопыт, і прапанавана прыняццё новай арганізацыі гарадскага руху.

Чытачу будзе цікава даведацца, што ў Мінску плануецца стварыць спецыяльныя гарадскія дарогі толькі для аўтамабіляў. Яны амялі нідзе не будуюць перасякацца з вуліцамі (скрываючыся будучы зроблены на розных узроўнях). Пасажырскія аўтаэкспрэсы з хуткасцю 80 кіламетраў у гадзіну дастаць вас з аднаго раўня ў другі. Дарогі прайдуць па напрамку, якія прыкладна супадаюць з трасамі галоўных гарадскіх магістральных Ленінскай праспектам, Магілёўскай шашой і іншымі. Пракладзены яны будуць каля чыгунак, што ідуць праз горад, у далінах ракі і ручаяў. Скарасныя дарогі прайдуць па перыметры вакол цэнтральнага раўня горада.

Будзе развіццё і сістэма агульна-гарадскіх магістральных. Асноўныя іх напрамкі па канчатковым варыянце генплана будуюць, які гэты гістарычныя сістэма, праходзіць праз горад з паўночнага ўсходу на паўднёвы захад і з паўднёвага ўсходу на паўночны захад. Першы — Ленінскі праспект і бліжэйшыя да яго вуліцы, якія ідуць паралельна, — так званыя дублёры. Сёння ў нас яшчэ ня-

каопці мыш-папубука, якая працуе — цягач у сваю парку машыны і з зямлем. А мыш-папубука адказвае: «Прыходзіце да мяне вясонню, калі пакажэце ямялі і з папубука ўбярэце ўсё хлеб. Прыходзіце — і мы паскачам і паслухаем новую музыку». Прышлілі гоці вясонню да мышынай яры, пасяліліся. А пасля паказала гаспадыня свае кладовы і кожнаму гоці дала па меры залатых зярнят. Ужо і засумавала была мыш-папубука, што так многа зямлі аддала, аж тут прыходзіць жаба і прынісці чамадан гліня, каб складалі бяз у машынай парку, каб амаго бяз цэлага конік прынес суспярных трыбуў і паваны грамафон: пчала — меду да біліноў; матылькі — кветканага пылку; паук — клубок нітка, а боная на роўна — блышчучы агучынага малака. Гарыць у печы агонь, мыш цеста месціць, блыны яшчэ ды мёд іх мажа. Хай цяпер прыходзіць зима — будзе дзіла і сытна.

Няхай не дужа багатая тут фантазія аўтара, аднак гэты казка знойдзе дарогу да малых. Яна прываблівае ўжо ўхваліў дружны, сярбюства, узамемнай вырчукі і падтрымкі. Не малое значэнне мае і тое, што героі казкі «Хай прыходзіць зима» нечым блізка да традыцыйных герояў народных казак, напрыклад, казкі «Церам-цеерам» альбо «Дзедава рукавічка».

Палюбіцца дзецям, безумоўна, і казка «Мухамор» з гэтай жа кнігі. Відомая гісторыя аб тым, як спрачаліся ў лесе грыбы, хто з іх лепшы. Аднак З. Гусева знайшла свае фарбы і словы. У казцы шмат харошага светлага гумору: непаседлівы чыжык будзіць лес песняй «За-гар-тоў-вай-сай»; падсінавік становіцца на зарадку пад асінамі, падярозавікі — пад бярозамі; рыжык чытае сваю паэму аб тым, што для кожнага грыба найстрашнейшы вораг чарык. І г. д. Канцацца казка тым, што прыходзіць у лес Вялікі і Маленькі і гавораць пра мухамора: «Хіба гэты грыб? Гэта — паганка».

Да ўлачы аўтара трыба аднесці і казку «Дзе ты?» — аб тым, чаму знікла вечна кічка сваіх дзяцей самотным «ку-ку» і ніяк не дакладца.

Ну, а астатнія сем казак з дэсці, што змешчаны ў кніжцы? Відомы, у аўтара былі добрыя намеры: у казачнай, замайнай форме растлумачыць дзецям з'явы ці рэчы, панааць добрыя якасці характару альбо прыгажосць учынку. Так з'явіліся з-пад яе пераказанні рэйкі, што ржавець ім нельга («Стальныя ройні»), як уларга, праз бурю і іншы перашкоды неслы мурашка маланадвод да свайго мурашкіна («Му-

рашка і мурашка»), як пакрыўся зямліным парасткам вясною чорны воран («Ты чорны»), «Чаму ў саксаула іма д-сцэў» і г. д.

Але чаму ўсе гэтыя творы называюцца казкамі? Вядома, таму, што аўтар прымаў іх у іх размаўляючы, сонечныя праменьні, сонца, старую блышчучую з-пад назерваў, дрэва і інш. Ва ўсіх названых творах адуствіваюць нават воніаы прыкметы казкі, напрыклад, імпрывізацыйнасць апавадвання, яго прастата і лёгкасць.

Але справа не толькі ў гэтым. Названыя творы (байкі ў прозе?) напісаны дэволі літаратуры і самі па сабе маюць права на існаванне. Толькі незручна, чаму яны адрасаваны дзецям, прытым дзецям і малодшага ўзросту, да школьнага ўзросту. Малікі ж проста не разумеюць некаторых з іх. Наўрад ці зацікавіць іх і «Дзедава рукавічка» хлапчука ці даччыну вост такі пачатак адной казкі: «Разбілі хвалі кладовы мора, а каменні, што ў іх захоўваліся, па вадмеўлі распылялі. Чорныя — у зорках, жоўтыя — кроплі сонца, зямліныя — як вочы дачок мора, і беляны».

Мой знаёмы сямігадовы хлапчук, прачытаўшы некалькі твораў з гэтай кнігі, спытаў здзіўлена: «Дзядзька, а чаму гэты казкі? Казкі не такія. Гэта — выдумкі».

Дальбог, дзеці часта гавораць вельмі трыпа, нават афарыстычна. Скажам пра ніжнюю З. Гусевай мае даччыне і да кніжкі А. Кобец-Філімонавай «Сем мастакоў». Праўда, тут больш удалых рэчаў. Скажам, відаць, вопыт пісьменніцы, якая не ўпершыню піша для дзяцей. З цікавага прачытаўшы малую казку «Мароз Чырвоны нос» («Як Дзіма пакінуў хлусці»), «Чаму трыбуў торык», «Любімае дзіця», «Пудзілак». Пра іншыя ж скажам, відаць, тое ж, што мой малы знаёмы — пра творы З. Гусевай. І гэты будзе праўда. Сапраўды, што ліча можна сказаць, прачытаўшы дужа прыгожыя бачку аб тым, як маленькая шэрая птушчыца пад назвай салавей сплудала і запамінала песню... месцянага свята.

Пахваліць заслугоўваюць мастацкія якасці афармлілі гэтыя дзве кніжкі. — С. Кавалёў і Б. Заборав. Асабліва малючымі, дасціпным, багатым на выдумку і фантазію малюць Б. Заборав да кніжкі А. Кобец-Філімонавай.

М. Гіль.

М. Гіль.

Той, хто чытаў п'есу выдатнага англійскага пісьменніка Бернарда Шоу «Пігмаліён», памятае, відаць, прафесара Геры Хігіна. Пацуючы сяго некалькі рэзкіх аюганебуду чалавек, прафесар беспаламыка называе месца яго нараджэння. Усіх ёсць заўвага. А Хігіне тлумачыць: «Фанетыка — і толькі. Навука пра вымаўленне. Гэта мая прафесія».

Каму-небудзь такое, можа, здаецца невягодным: хіба так рэзка адрозніваюцца вымаўленне людзей з розных мясцовасцей? Але варта разгаворыць «Дыялекталогію атлас беларускай мовы», каб перамацацца, што і ў нашай мове — мноства гаворак, якія маюць адрозненні і ў вымаўленні, і ў слоўнаўжыванні, і ў азначэнні, і ў спалучэнні. У «Хрэстаматый» іх спалучэнні. У «Хрэстаматый» (выд. АН БССР, Мінск, 1962 г.) прыводзіцца выказанне аднаго калгасніка: кожная вёска мае свой разгавор, дзесяць вёрст адзін — ужо другі разгавор».

Надаўна выйшла першая грунтоўная праца пра сучасную беларускую гаворкі — «Нарысы на беларускую дыялекталогію». У іх зроблена першая спроба тэарэтычна асцвятаць стан гаворак сучаснай Беларусі.

Кніга дае шмат новых фактаў для разумення складаных узамеадносін беларускай літаратурнай мовы і народных гаворак. Літаратурная мова, якая ўзнікла на базе гаворак, робіць вялікі ўплыў на іх. Салезніцае згадзіліся мясцовых асаблівасцей. У сваю чаргу, і літаратурная мова адучвае на сабе дэвалюса народных гаворак, асабліва іх лексікі.

Матэрыялы, якія знайшлі адрозненні ў «Нарысах», пераказана ў сваёй сучаснай літаратурнай мове мае ў сваёй аснове не адзін які-небудзь дыялект, як гэта спрабавалі даказаць у недалёкіх мінулых, каб паверзіць адно з палажэнняў «Сталінскага вучэння аб мове». Наша літаратурная мова ўвабраў у сябе найбольш важныя, істотныя, характэрныя рысы ўсіх беларускіх гаворак.

Шырока і грунтоўна распрацаваны ў «Нарысах» на беларускую дыялекталогію пытанні фанетыкі і марфалогіі. Што ж датычыцца сінтаксісу і лексікі, дык па іх вы-

«Нарысы на беларускую дыялекталогію». Выдавецтва «Навука і тэхніка», Мінск, 1964.

мы і прапануе настаўнікам ці на ўроках літаратуры, ці ў рэкамэндацыі вучням творы для паказанасна чытання, шыры знаёміць іх з творчасцю паэта.

Добра, што ў кнізе «Пятрыс Броўка ў школе» настаўнік знойдзе для сябе адка і на такія пытанні, як правесці літаратурны вечар, школьную віктарыю па творчасці паэта, канферэнцыю чытачоў па рамана «Калі зліваюцца рэкі».

Праўда, не заўсёды поўна, дэталёва асвятляе Ул. Мішкевіч пытанні, якія ўзнікаюць перад настаўнікамі пры вывучэнні творчасці П. Броўкі. Спяваючыся ў творах паэта, якія вывучаюцца ў старажыных класах, аўтар у большасці выпадкаў старацца разгледзець іх і дэталі змест, тэматыку, а таксама важнае пытанне, як мастацкія сродкі, застацца па-за яго ўвагі.

Назваючы «паўчунні» Ул. Мішкевіч, калі ён папярэджае настаўнікаў, што вывучэнне творчасці П. Броўкі трэба пачынаць з яго біяграфіі. Настаўнік, калі ён спрабаван мастар сваёй справай, даўно ўжо ведае гэта.

Альбо навошта было, гавораць пра зборнік першаў «Далёка ад дому», у якім паст паказвае амерыканскі «рай», прыводзіць амаль усе дэвікі І. Шамякіна «Два месцы ў Нью-Йорку», надрукаваны ў чвартым нумары часопіса «Полымя» за 1964 год? Сустрэкацца ў кнізе і шмат непатрэбных паўтараў.

У. БАЗАРЭВІЧ.

У. БАЗАРЭВІЧ.

вучэнню яшчэ многае трэба зрабіць. Трэба яшчэ сабраць шмат матэрыялаў, каб выявіць усю разнастайнасць і спецыфіку сінтаксічных канструкцый народных гаворак, усё незлічоны багаты дыялектнай лексікі.

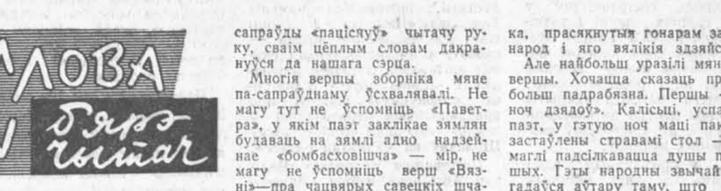
«Нарысы на беларускую дыялекталогію» — вучбыны дапаможнік для студэнтаў філалагічных факультэтаў універсітэта і педінстытутаў. Але значэнне іх, безумоўна, больш шырокае. Імі з удзячнасцю будуць карыстацца і мовазнаўцы, і гісторыкі, і этнографы, і фальклорысты, і настаўнікі, і літаратуры. Карацей, выданне гэтым, можа сказаць, папулярнае. Тым больш прыко, што кніга выдалася неахайна. «Кульга» стыль падручніка. У кнізе часта сустракаюцца чужыя граматычныя канструкцыі, яна перагружана ўжытай без належнага тлумачэння тэрміналогіяй, створанай на аснове запачычаных слоў.

І апошняе. Шкада, што «Нарысы» выйшлі такім мізэрным тиражом — усюго тысяча экзэмпляраў. Яны ўжо сталі бібліяграфічнай рэдкасцю. І гэта не першы выпадак, калі іскрава праўдлівае наўменне выдавецтва і кнігагандлёвых работнікаў улічвае сапраўдныя попыт на літаратуру.

Б. ЛАПАУ.

Народны кніжны магазін адарты ў Гродзенскім педагогічным інстытуце. Створаны ён па ініцыятыве выкладчыка інстытута кандыдата педагогічных наву В. Валякіна, а прадуцтва ў ім — студэнты.

На здымку — навіскі зачынены магазін перакурніцыца Ніна Карневіч і дзятурны прадавец студэнт У. Га курсу Вярхоўны Метэар падбарочны кіргі. Фота А. ПЕРАХОДА (БЕЛТА).

спраўды «паісцэў» чытаць руку, сваім цэлым словам дакрануцца да нашага сэрца.

Многія вершы зборніка мяне па-сапраўднаму ўсхвалявалі. Не магу тут не ўспоміць «Павестраў», у якім паэт заклікае зямляны будаваць на зямлі адно найлепшае «бамбаскавішча» — мір, не магу не ўспоміць верш «Вязні» — пра чавырных савецкіх шчаслівых людзей, якім у галы Айчынай вайны перад смерцю ўдалося пачуць гул сваіх самалётаў, убачыць, як гарэлі пад іх бомбавымі ўдарамі фашысцкія «тыгры»...

І вельмі шкада, што паэт уключыў у зборнік і слабыя, не выразныя вершы: «Бусел» і «Хатні рай», «Нашы хлопцы», «Дунаецца, што залішне любіць І. Макаль слова «сонца»: яно вельмі часта «свеціць» у зборніку.

А. КАЗЛОВІЧ.

НАПІСАНА ДЛЯ НАСТАЎНІКА

Выдавецтва «Народная асвета» парадавала выкладчыкаў роднай мовы і літаратуры, выпусціўшы ў свет кнігу Ул. Мішкевіча «Пятрыс Броўка ў школе». Улічыўшы запатрабаванні школьнай праграмы, аўтар дае карысныя парады настаўнікам пры вывучэнні жыцця і творчай дзейнасці вядомага беларускага паэта.

Кніга Ул. Мішкевіча адрываецца артыкулам, у якім змешчаны кароткія звесткі аб жыццёвым і творчым шляху П. Броўкі. Аўтар жыва расказвае пра дзяцінства і юнацтва, пра галы творчай стварэння паэта.

Далей падрабязна гаворыцца аб творах П. Броўкі, якія вывучаюцца ў 5-8 класах. Вельмі добра, што вершы разглядаюцца не ў адрыве ад аналітычных па тэматыцы твораў рускіх і беларускіх пісьменнікаў. Так, напрыклад, гавораць, як лепш растлумачыць пэрыяклінак сясэрверша «А ты хочь дрэва пасадзіць?». Ул. Мішкевіч раіць пазнаёміць дзяцей з апавадненнем Л. Талстога «Яблыні», з выказваннямі Я. Коласа аб хутары Смольнян, М. Лынькова аб любві да лесу.

Ул. Мішкевіч ішчы раз вымаўляе за рамкі школьнай праграмы і прапануе настаўнікам ці на ўроках літаратуры, ці ў рэкамэндацыі вучням творы для паказанасна чытання, шыры знаёміць іх з творчасцю паэта.

Добра, што ў кнізе «Пятрыс Броўка ў школе» настаўнік знойдзе для сябе адка і на такія пытанні, як правесці літаратурны вечар, школьную віктарыю па творчасці паэта, канферэнцыю чытачоў па рамана «Калі зліваюцца рэкі».

Праўда, не заўсёды поўна, дэталёва асвятляе Ул. Мішкевіч пытанні, якія ўзнікаюць перад настаўнікамі пры вывучэнні творчасці П. Броўкі. Спяваючыся ў творах паэта, якія вывучаюцца ў старажыных класах, аўтар у большасці выпадкаў старацца разгледзець іх і дэталі змест, тэматыку, а таксама важнае пытанне, як мастацкія сродкі, застацца па-за яго ўвагі.

Назваючы «паўчунні» Ул. Мішкевіч, калі ён папярэджае настаўнікаў, што вывучэнне творчасці П. Броўкі трэба пачынаць з яго біяграфіі. Настаўнік, калі ён спрабаван мастар сваёй справай, даўно ўжо ведае гэта.

СЛОВА Дзяржымаў

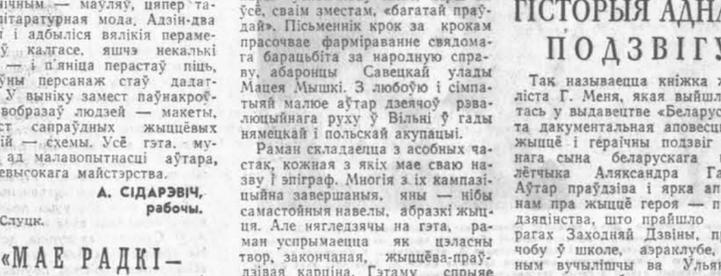
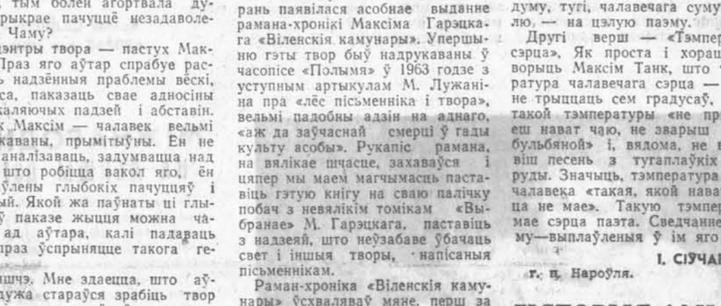
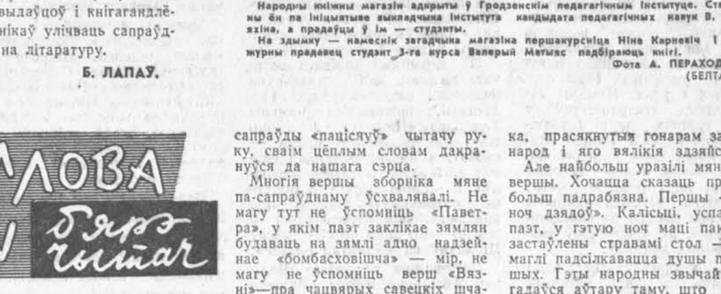
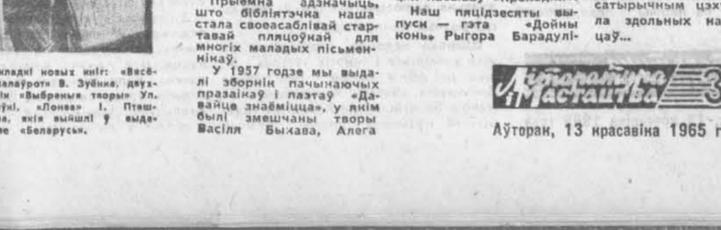
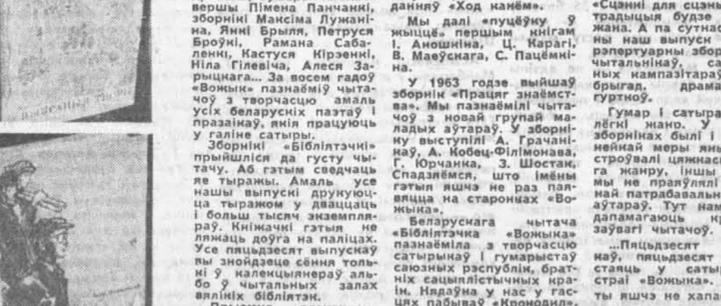
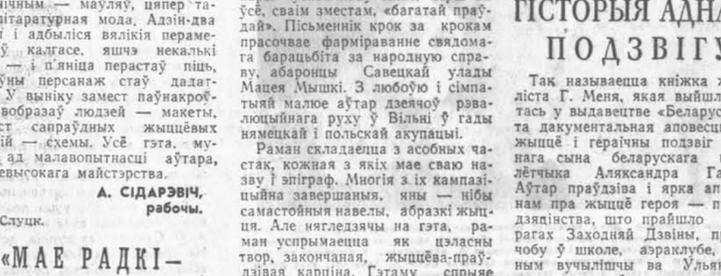
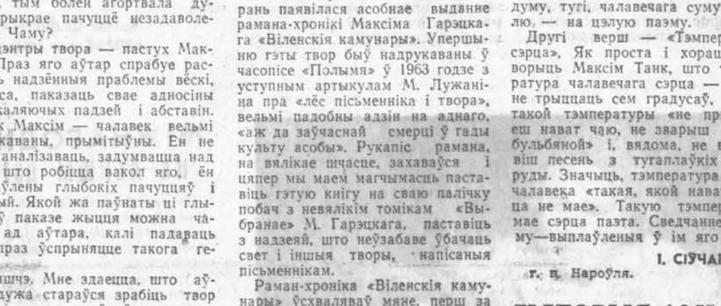
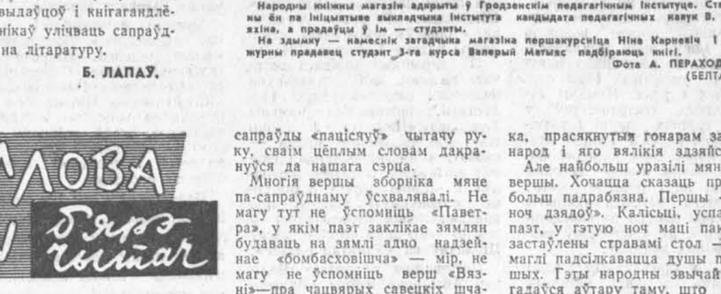
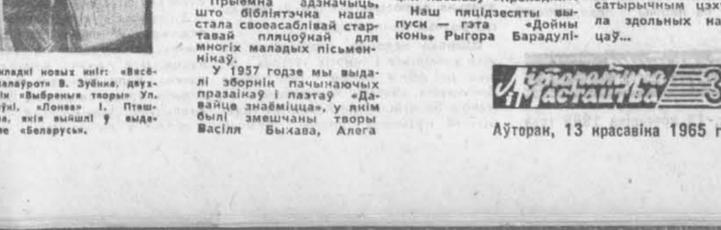
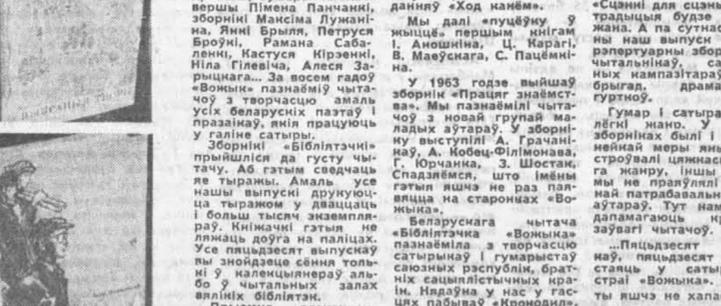
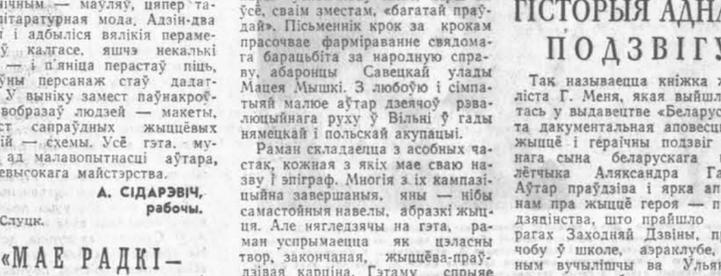
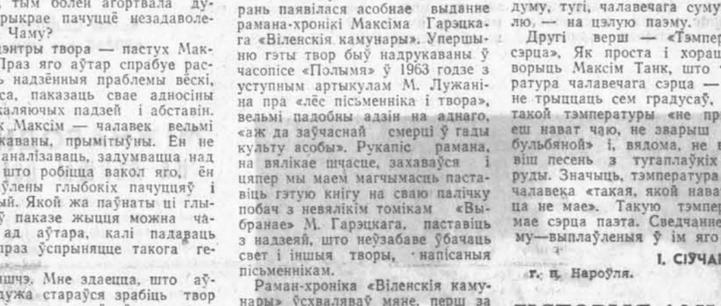
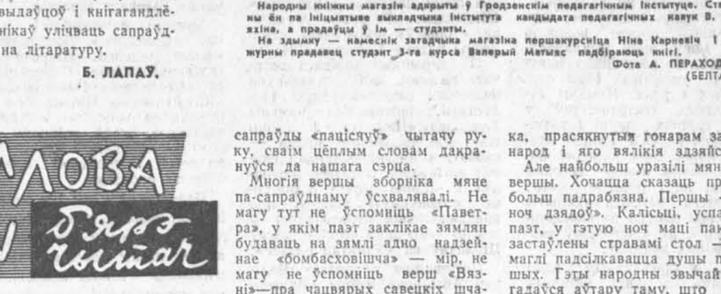
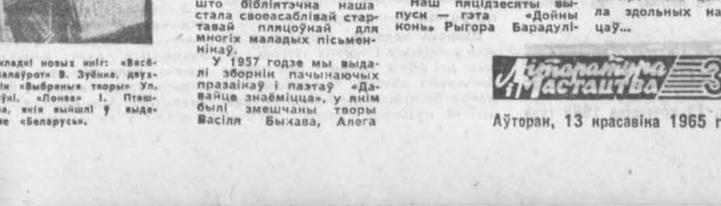
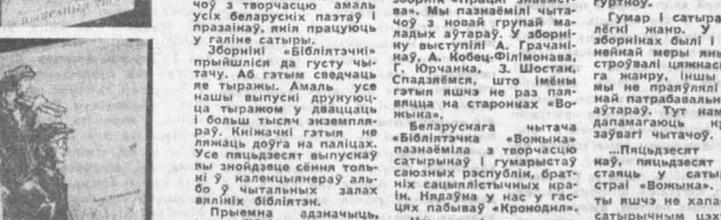
ТЫ НЕ ЦІКАВЫ, МАКСІМ...

У першым нумары часопіса «Малодасць» змешчана аповесць малодга празаіка Віктара Даліда «Алеся з батонам». Прачытаў я гэты невялікі твор і ўражаны мае некалькі разам. Напачатку радавала тое, што аўтар паспрабаваў расказаць пра жыццё калгаснага вёска, пра вясковую моладзь; прыемна было пазнаёміцца з Максімам — не з нейкім там вясковым ў джансках, а з прэтым вясковым хлопцам; калгасным паэтам, але чым далей чытаў я аповесць, тым болей агортвала душы прыкрае пачуццё незадавальнасці. Чаму?

У пачатку твора — пастух Максім. Праз яго аўтар спрабуе раскрыць надзвычайныя праблемы вёскі, калгасна, паказваць свае адносіны да акалячых палдз і абставін. Аднак Максім — чалавек вельмі абмежаваны, прымітыўны. Ён не ўмее аналізаваць, задумвацца над тым, што робіцца вакол яго, ён пазбавлены глыбокіх пачуццяў і эмоцый. Якой жа паўнаці тым блыні ў паказе жыцця можна чакаць ад аўтара, калі падаваць яго праз ўспрыняцце такога героя?

І яшчэ. Мне здаецца, што аўтар дужа стараўся зрабіць твор даканчаным — маўляў, ішпер такая літаратурная мода. Азіна-два сказаў і абдысь вяслікі перамацаў у калгасе, яшчэ некалькі фраз — і пачынае пераставаць піць, адмоўны перамацаў стаў дадатковым. У выніку замест паўнакроўных вобразаў людзей — макеты, замест сапраўдных жыццёвых калій — дхемы. Усё гэта, мусяць ад маловапымісці аўтара, ад невяскога мастацтва.

А. СІДАРЭВІЧ, рабочы.

САВЕЦКАЯ ЛІТАРАТУРА У ПОЛЬШЧЫ

Цяжка ў кароткім артыкуле даць хоць бы адносна поўнае ўяўленне пра галоўныя цяжкія палітычныя і сацыяльныя праблемы літаратуры. Адно не выклікае сумнення: з усіх дадзенаў, праведзеных у гэтай галіне ў Польшчы (найбольш сістэматычна выдзета тую работу Інстытуту вывучэння літаратуры пры Нацыянальнай бібліятэцы), а таксама з аналізу статыстычных дадзеных пра колькасць апублікаваных твораў і іх тыпу, вынікае, што ніякай ішчай перавагі літаратура не дападала ў нашай краіне такога разнастайнасці і такога папулярнасці, як саўскавая, якая заняла другое месца пасля Айчынай вайны.

Каб належным чынам ацаніць увагу да саўскай літаратуры і шырыню яе ўздзеяння, трэба пагадзіцца і пра тое, што ў Польшчы многія ведоўчы рускую мову, яны выкладаюць у школах, вышэйшых навуковых установах і на спецыяльных курсах. Немалы атрад нашых спецыялістаў у розных галінах навук і тэхніцы вучыцца ў СССР і ведае рускую і іншыя мовы народаў Саўскага Саюза амаль таксама свабодна, як і родную мову. Усім гэтым чытачам адкрыты неспрадзяны доступ да саўскай літаратуры, да арыгіналаў твораў саўскай аўтару.

Вось, у прыватнасці, адна з прычын, па якіх кніжныя магазіны, што прадаюць саўскаю літаратуру, часам не могуць выканаць усе заказы. Імяна таму ў Польшчы назіраецца таксама значны попыт на саўскай літаратуры (напрыклад, «Новый мир» і навуковыя часопісы, на газеты і тэатры Іюстравання часопісы, як «Огонек» і «Советский Союз». Трэба падкрэсліць, што цікавасць да саўскай кнігі не абмяжоўваецца мастацкай літаратурай, што ў Польшчы пераважаюць саўскае навуковыя працы, а яшчэ больш імпартаваныя выданняў гэтай тэмы разнастайна срод прыватных пакупнікоў і бібліятэк. Устаў за 1945—1962 гады ў Польшчы было выдана 860 кніг рускіх і саўскай аўтару агульным тыражом

звыш 132 мільянаў экзэмпляраў. Аднак нас у гэтым артыкуле цікавіць не колькасць, а якасць саўскай літаратуры. Яна заслужыла прызнанне польскіх чытачоў дзякуючы той сваёй характарнай асаблівасці, якая адзначае яе ад агульнай ішчай літаратуры. Надзвычай чулыя да сучаснай праблематыкі, саўскавая літаратура неаддзяльная ад жыцця народа. Яна раскавае нам праду пра гэтыя жыццё, на кожнам нярэдка глядзім праз прызму літаратуры. Думаючы аб праблемах Саўскага Саюза, мы ўспамінаем асноўныя літаратурныя дакументы эпохі, творы, якія вытрымалі выпрабаванне часам, не былі знесены яго плыню, занялі трывалае месца ў сядомасці і памяці людзей. Гэта аказалася магчыма таму, што гэтыя творы пераўтварыліся ў літаратуру з ходам гісторыі.

Эпоху рэвалюцыйнага абвясціла «Мая» Горкага, а пачатак гэтай эпохі паказалі «Ціхі Дні» Шалахава, «Рэзном» Фаддеева, «Чалавек» Фурманова, «Надзвычайныя падзеі» Серафімовіча. З перыядам вайнага творчага парыву, калі закладаўся падмурак сацыялістычнай Індустрыі, зніталіся раманы Гладкова «Цэмент» і «Энергія», дзе чалавечы праца — сюжэт, а не літаратурная схема; зніталіся з гэтымі перыядамі і «Дзень другі» Эрэнбурга; сапраўдную эпопею пра рэвалюцыйны ператварэнні ў жыцці саўскай вёскі стварыў Шалахаў ва «Узнятай ціліне».

Зніталіся з эпохаю Вялікай Айчынай вайны «Валацкая шаша» Бена, «У акупацыі Сталінграда» Накрасава, «Аловесць аб сапраўдным чалавек» Палыго, «Буря» Эрэнбурга, «Лес чалавека» Шалахава, а таксама напісаныя наядна Сіманавым «Жыцьця і мёртвасць», «Салдатамі не нараджаюцца».

Я прывёў тут толькі нешматлікі прыклад, не адзначаючы гістарычнай каштоўнасці твораў такіх майстроў стылю, як Прышвін, Паустовскі, Бабель, такіх паэтаў, як Блок і Маякоўскі, а логічна Шкнаў і Твардоўскі, такіх драматургаў, як Траўнц, Вішнеўскі, Карняк, Арбузаў і Пагодін, пісьменнікаў, якія расказалі нам так многа пра саўскае жыццё, як Гарбатуў, пісьменнікаў народаў СССР. Я назваў

У Сявастасію адрыта дзіцячая музычная школа. У ёй вучацца і дзеці і дзевачкі. У гэтым годзе — выхадца Л. Пасева займаецца з вучніцай Ларэй Грыўкай.

ПОШТА АРКАДЗІЯ РАЙКІНА

«Напішыце каротка — як Вы сталі Аркадзіем Райкіным» — надарвала буйнымі літарамі на лістку шырокага сшытка. Прыходзіць пісьмо і на старонцы, выдранай са студэнцкага напіска, і на глянцавым бланку старэйшага раманіста. Народны артыст рэспублікі Аркадзія Райкіна атрымлівае пісьмо не моцна, чым рэдакцыя ішчай газеты. Звартаюцца да яго людзі розных прафесій, узрастаў, рускай і замежных крэй. Ад сучаснага вядомага м.м. Марселя Марса да незвычайна рыбака з маляўнічым тварам і шырокай шыякай стравіцы шэраў шатэлістаў траўнага сцяга. Конверты траўнага шатэлістаў незвычайна гароду Саўскага Саюза і замежных крэй.

Пісьмо да артыста — гэта пачуцці і думкі, напісаныя яго мастацтвам, шырыня, якая ўзнікла за межамі тэатральнай сцэны. З дазволу артыста знаёмлю з яго поштаю. Галоўнае ў ёй — аднадушны прызнанне высокай грамадзянскай місіі сатыры. Дэ Аркадзія Райкіна звартаюцца, як да аўдэа-смайлера сатырычнага аты па бюра-кратых, хабарніках, п'яніцах, невуках, балбэтах, якія пераважаюць сумленна людзям жыцці і працавіц.

Вацлаў САДКОЎСКІ.
АРПЭС для «ЛІМ».

СЛОВА ПРЫЗНАННЯ

Адраджэнне беларускай культуры і ачышчэнне літаратурнага працы ў пачатку XX стагоддзя не маглі не прыцягнуць увагі нашых суседзяў, у прыватнасці Украіны. Друку з'явіліся пераклады беларускіх паэтаў, разнілі, даследаванні беларускай наці. Многія з гэтых матэрыялаў да нашых дзён заставаўся невядомымі, ніяк не даследаваліся. Адна з найбольш раінік працаў, прысвечаных беларускай літаратуры, з'яўляецца, напрыклад, невядомы, але цікавы артыкул украінскага этнографіста і фальклорыста А. Русава «Два беларускіх паэтаў», надрукаваны ў 1906 годзе ў літаратурна-навуковым штомесячніку «Нова громада».

Як і многія з першых даследчыкаў беларускай літаратуры, аўтар у пачатку артыкула спыняецца на пэўных агульных характары, гаворыць пра тэатрыю, якая жыла ў Беларусі, пра іх мову. Падкрэсліваючы, што беларуская мова афіцыйна лічыцца «музыкальнай», аўтар зразумена, што пісьменнікі, якія пішуць па-беларуску, могуць не выказаць пачуцці падзякі за хілыны шчодрага настрою, якія Вы дорыце гледачам?

Вось што я расказаў Людміла Ч.: «Я расказвала на Крайняй Поўначы і, калі Вы выступілі на радзіме, мы інтэгуіравалі на сюжэце і бурні, ішлі ў адныя клубы і, автаўны дыханне, сталі да іх разрадуцца».

Вельмі розныя пісьмы атрымлівае Аркадзія Райкіна. Ад іх яшчэ раз пачаўся горада старэйшы Ціхарыца гарыканомка запрашае прыехаць на гастролі. А ішчы раз пішуць вельмі так: «Вядзецца ў Гелендыку, захадзіце на «Кубак чэра», мой адрас».

Адуоль гледачы сігналююць пра ўважанне — агульнае іх сменіць прывітанне буйнашчыцкіх да павянага чалавека аб паршаных парадкаў гандлю — пра ў пачатку ішчы вядзіць аўдэа, які ледчы смехам.

Незвычайна людзі ішчы розныя тэатры, ішчы гледачы і газетчы, часопісы, рэдкіх выданняў. «Вось Вам тэкст, вступіліце часцей» — магчыма, ішчы гэтае апавяданне не трапіць Вам на вочы, а ішчы ж загучыць у Вашым выданні «Восемдзесяці» ішчы смілей ішчы прывітанне бачаць усе дроннае!»

Амалія КІРЧЭНКА.
(АДН).

МІЖНАРОДНЫ КОНКУРС НА ЛЕПШЫ ДЗІЯЧЫ МАЛЮНАК

Газета саўскай дзяцей «Піонерская правда» і Секцыя літаратуры і мастацтва для дзяцей Саюза саўскай таварыстваў дружна і культурнай сувязі з замежнымі краінамі аб'явілі Міжнародны конкурс на лепшы дзіячы малюнак на тэму «Мая крэйна — мой дом».

У конкурсе запрашаюцца ўдзельнічаць дзеці ўсіх крэй ва ўзрасце ад семі да шэснаціці гадоў. Кожны ўдзельнік мае права прыслаць на конкурс да пяці малюнкаў, выкананых у фарбах або ў тэхніцы грава-ры.

Тэма конкурсу вельмі шырока: гэта тое, што дзеці бачаць вакол сабе — вуліцы горада або вёскі, будаўніцтва новага дома, жыццё школы, ледзі і сваты ў доме дзяцей, нацыянальныя звычкі, карціны прыроды.

Апошні тэрмін прыслыкі на конкурс работ — 30 жніўня. Малюні будуць разглядацца мастацтвазнаўцамі, выкладчыкамі разам са старэйшымі журы, вядомым саўскай мастаком Мікалаем Жукавым. Аўтары 500 лепшых малюнкаў атрымаюць прэміі. Апроч таго, 200 работ будуць адзначаны заахвочвальнымі прэміямі.

Дзеці, якія захоцць прыняць ўдзел у конкурсе, павінны прыслыць свае малюны па адрасу: СССР, Масква, А-30, Сушчэўская вуліца, дом 21, «Піонерская правда». На адваротным баку свай работ кунья мэтакі павінны абавязкова напісаць поўнае імя, прозвішча, узрост, крэйну, хатні адрас.

АДН.

СЛАЎНЫ ШЛЯХ МАСТАКА

У прамове да кнігі Лайнус Полінг, лаўрэат Нобелеўскай прэміі, піша: «Таксама, як Антон Рыфрэдэр, я веру ў мараль, я веру ў чалавеча, я веру ў жыццё. Я веру, што мы прыме правільнае рашэнне і пойдзем усё разам, пліччэ ў пліччэ, па шляху да слаўнай будучыні. Гэтай вераю ў тое, што чалавек пераможа сілы зла, прасякнутае староні кнігі «Падарожжа мастака».

У сувязі з 60-годдзем Рыфрэдэра ў адной з буйных карцінаў галерэй Нью-Йорка арганізавана выстаўка яго карцін. У інтэрв'ю, дадзеным карэспандэнту ТАСС, Рыфрэдэр заўважыў, што нічога «не прымае так блізка да сэрца», як справу міру. Ён ахарактарызаваў германскі палёт на самалётаў А. Ляонава і П. Вільяма як сведчанне вількі патачыльных магчымаў чалавеча ў свеце, дзе лануе мір. Мастак вядомы, што ён зборачна зрабіў малюнак у гонар палётнага маскінага «Уахоў-2», які хоча пераказаць А. Ляонаву і П. Вільяму.

Г. ФРІМЕН,
карэспандэнт ТАСС,
Нью-Йорк.

У Мінску арганізма Дома афіцэраў праводзіць гастрол Маскоўскага абласнога тэатра драмы. Гэта прывяла ў Мінск спецыяліст «Гісторыя аднаго чалавек» К. Сіманав, «Дні над крэйна» У. Пяткоўскі, «Апошняя ахвяра» А. Астроўскага. У спектаклі «Апошняя ахвяра» ролю Тугіна выканаў народны артыст СССР А. Тарасова, якая даўно ішчы трымае тэатры сувязі з гэтымі тэатральнымі кампаніямі.

УКРАЇНСКАЯ ОПЕРА СЕННЯ

Галоўным сродкам музычнай выражэннасці для кампазітара з'яўляецца падкрэслена напэўная, выразная, у саўскай аснове арганічна звязаная з украінскім народным традыцыйнай мелодыя. Гэта вызначае і сюжэтныя асаблівасці яго опер. Іх драматургія — драматургія сітуацыі і эмацыянальных стану, а не дзеяння, у цэнтры ўвагі лірычныя выказванні герою. Востра драматычны перажыванні і калізіі — эпічныя тэмы і вобразы рэдзей прыцягваюць увагу кампазітара. Але ён паспяхова знаходзіць музычнае ўвасабленне для складаных тэм вайнага грамадскага гучанна, вырашочычы іх у плане лірычнай музычнай драмы. Такую «Мілана» — опера, прысвечаная ў адноўленню Украіны з захаднімі яе абласцямі, такі ў асноўным і «Арсеналі», у якім на фоне монументальных маўсавых сцэн малююцца лёс лірычных героюў, уадзельнік германскага рэвалюцыйнага паўстання ў Кіеве ў 1918 годзе, нерэчыце, такая і складзеная з чатырох самастойных лірыка-драматычных навал опера «Тарас Шаўчэнка» пра жыццё вайнага сына Украіны, паэта-грамадзяніна Тараса Шаўчэнка.

Асаблівасці музычнага стылю Г. Майбарда ў агульных, прычымтовыя асновы характэрныя для ўсёй сучаснай украінскай опернай творчасці. Гэта натуральна. Выток опернага жанру — у нацыянальных традыцыях украінскай музыкі і тэатра. На пэўнасці, меладзічна, вакальнасць стваріла славу народнай украінскай песні. Украінскі ж драматычны тэатр — неспрадзяны папулярны нацыянальнай оперы — здына быў музычна, уключаючы як неабходны кампанент сольны і харавыя песенныя эпізоды. Аднак усё гэтыя традыцыі вельмі розныя, вельмі індывідуальна адлюстроўваюцца ў творчасці розных кампазітараў.

Шырока вядомая, пастанулена ва ўсіх украінскіх і многіх тэатрах іншых рэспублік опера Канстанцыя Дзюнькевіч «Багдан Хмяльніцкі» па жанры бліжэйшая да народнай гістарычнай музычнай драмы. Вілька

УКРАЇНСКАЕ ОПЕРНАЕ МАСТАЦТВА

У Украіне нацыянальны прафесіянальны оперны тэатр. Тыя нямногія кампазітары, якія зварталіся раней да оперных форм, павінны былі задавальняцца паўпрафесіянальнымі перасоўнымі трупамі, дзе оперы стварыліся побач з драматычнымі спектаклямі.

Цяпер на Украіне чатыры дзяржаўныя акадэмічныя украінскія тэатры оперы і балета, оперныя студыі пры кансерваторыях са сваёй сцэнай, самадзейныя тэатры і студыі пры розных валацх культуры і клубах. За кароткі час створаны прафесіянальныя кадры оперных выканаўцаў. Многія украінскія спевакі ўдзельнічалі ў высокіх гаравыхых званяў народных артыстаў СССР — Іван Пятэрыўскі, Мерыя Літвінечка-Валгемут, Золя Гаўдак, Барыс Гмыра, Дзмітрый Гнецюк. Красой опернай сцэны стала мелодыя — лаўрэаты Міжнародных конкурсаў вакалістаў: В. Руднік, Я. Міршчыньскі, В. Цімохін, А. Кікач, Н. Кендрацюк, Н. Кудзеля і многія іншыя.

Створаны вільдарны рэпертуар. З 1925 года было пастанулена больш 50 оперных спектакляў і 35 балетных украінскіх кампазітараў — ярыя сведчанне мастацкага росту музычнага сцэнічнага мастацтва.

Георгій Майбарда — не адзіны кампазітар, оперы якога карыстаюцца шырокай вядомасцю і папулярнасцю. Але ў яго музыцы, бадай, больш выразна і адчуваема прывітанне характэрнага тэндэнцыі сучаснай украінскай опернай творчасці. Аўтар трох опер, дзюх сімфоній, сімфанічных і харавых пэм, романсаў Г. Майбарда ўзбудзіла прытлуміваецца арыёзна-меладзічнае стылю з перажываннем самастойнага нумару — ары, ансамбляў, хораў. Яго музыка вядзіць перш за ўсё меладзічнасцю, багаццем шырока распеўны акавальных партый, вількуменем у спектаклі на першы план салістаў-спевакоў.

УКРАЇНСКАЕ ОПЕРНАЕ МАСТАЦТВА

Мяжкою. «Маладая гардыя» адыграла вількую ролю ў фарміраванні і стылю сучаснай саўскай оперы. Вядомы беларускі музыкантаў прафесар Бенцік Сабольчы пісаў: «Музыка «Маладой гардыі» — значны крок наперад не толькі ў галіне саўскай оперы, але і ва ўсёй сучаснай опернай літаратуры».

Ю. Мейтус — аўтар дзевяці опер — настаяліва шукае свае шляхі ў опернай драматургіі. Прытлуміваючыся арыёзна-меладзічнага стылю, ён імкнецца стварыць у оперным спектаклі адзінае скразное музыкальна-драматычнае развіццё, пераадыча статычнасць, «канцэртнасць», часам уласцівыя опернаму жанру. Кампазітар стварае складаны сістэму лейтматыў, развіццё якіх адлюстроўвае галоўныя перыпеты сцэнічнага дзеяння, вількую ролю вадзючы аркестру, смела пміць традыцыйныя рамкі ары, ансамбляў, хораў, робячы іх арганічна часткай дзеяння. Цікава ў гэтых адносінах опера «Крадзёнае шчасце» на сюжэт Івана Франка.

Так, побач з пэўнымі рысамі стылявага адзінага, якія дзавалючы гаварыць пра сваёсаблівы украінскі напрамак у саўскай опернай музыцы, оперы кампазітараў Украіны разнастайныя, раскрываюць розныя мастацкія імкненні іх аўтару.

Грунтоўнае ўласцівае украінскай оперы — шырокае развіццё меладыйна, вакальнай асновы. І калі часам і сустракаюцца недахопы — ілюзорнае развіццё музыкальна-дыпламатычных, рэчытываўных тэмпаў і форм опернай драматургіі, захапленне протымі песеннымі формамі, пераадыча выразных магчымаў ары-нестра, дык гэта зусім натуральна хвароба росту яшчэ вельмі маладых прафесіянальнай опернай культуры.

Украінскае опернае мастацтва імкнецца развіваецца, у яго аснове знаходзіцца здаровы, прагрэсіўны ідэя, які ідзе па правільным рэалістычным напрамку ў мастацтва.

Юлія МАЛЬШАЎ,
музыкантаў,
(АДН).

СЛАЎНЫ ШЛЯХ МАСТАКА

У прамове да кнігі Лайнус Полінг, лаўрэат Нобелеўскай прэміі, піша: «Таксама, як Антон Рыфрэдэр, я веру ў мараль, я веру ў чалавеча, я веру ў жыццё. Я веру, што мы прыме правільнае рашэнне і пойдзем усё разам, пліччэ ў пліччэ, па шляху да слаўнай будучыні. Гэтай вераю ў тое, што чалавек пераможа сілы зла, прасякнутае староні кнігі «Падарожжа мастака».

У сувязі з 60-годдзем Рыфрэдэра ў адной з буйных карцінаў галерэй Нью-Йорка арганізавана выстаўка яго карцін. У інтэрв'ю, дадзеным карэспандэнту ТАСС, Рыфрэдэр заўважыў, што нічога «не прымае так блізка да сэрца», як справу міру. Ён ахарактарызаваў германскі палёт на самалётаў А. Ляонава і П. Вільяма як сведчанне вількі патачыльных магчымаў чалавеча ў свеце, дзе лануе мір. Мастак вядомы, што ён зборачна зрабіў малюнак у гонар палётнага маскінага «Уахоў-2», які хоча пераказаць А. Ляонаву і П. Вільяму.

Г. ФРІМЕН,
карэспандэнт ТАСС,
Нью-Йорк.

СПРАВА АБ ПАДРЭЎНОЙ ШЫРМЕ

Амерыканскія цэнтралы сапраўды не маюць упынку ў сваім антыкамуністычным «палаванні на ведзьмаў». Нядаўні прыступ гэтай антыкамуністычнай ліхаманкі звязаны з трыох-створкавай японскай шырмай. Апошняя цылер афіцыйна ўстаў у Злучаных Штатах «пад шарту» па падарожніцтву ў тым, што яна зусім не японская, а кітайская, а значыць, «падрэўная».

«Справа аб падрэўной шырма» пачалася тры гады назад, калі прафесар Каліфарнінскага ўніверсітэта доктар Мейнард Эрнэст, прыкінуў японскага мастацтва, куніў гэтую шырма ў Тэю, выкашыў за не 150 долараў. Аднак, калі ён паспрабаваў прывесці сваю паніку ў Злучаных Штатах, шырма была катэгорычна «пільна» амерыканскім тамонікам. Яны злівілі, што шырма — кітайская і, значыць, доступ у ЗША ёй закраны. Каліфіарніянская шырма была афіцыйна саслана ў так званы Упраўленне ЗША па кантролі над інашэманым маёмасцю. Там яе ўрачыста зарэгістравалі, «прывісоў» ёй нумар В-69863 і аддалі пад нагляд кіраўніцтва гэтай газаварай установай «велькі» мідс Маргарэт Шварц. Сваёй імкнёвай місіі мідс Шварц лічыць тое, каб абараніць ЗША ад «нападу камуністычных тавараў».

Аднак прафесар Эрнэст быў упарты чалавек. Ён атрымаў ад танійскай «Аскай арт компани», у магазіне якой ён набыў вышчэ, Маргарэт Шварц. Яна была збройна ў Японіі мастаком, які «з'яўляецца заўятым антыкамуністам».

Мідс Шварц аднак зусім не была задэвалена. Тады прафесар запрасіў танійскага юриста, які сіркулеўна прасачыў шырма на імяні Гендэра Маціда, які пачаў працаваць над гэтай шырмай 80 гадоў назад.

На імяні Шварц усё гэта, як відаць, не зрабіла ніякага ўражання: яна заставаецца непахіпал, як скала. Падрушная шырма, звяліла яна, павінна быць прададзена з аўкцыёна разам з іншымі накіфаванымі таварамі 21 красавіка. Калі прафесар Эрнэст гэта не паддавацца, ну, што ж ён, вядома, можа ледчы рэз куніў сваю ўласную рэч на аўкцыёне. Увоў выраз гэта аўкцыён на ўсё сто працэнтаў з'яўляецца амерыканскім!

С. ПУРЫ,
карэспандэнт ТАСС.

АПОШНІ СНЕГ.

Фотаздымак нашай чытальніцы Такары МЕРЧАНКА. (Гомель).

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.